

Kloosterkerk

13 november 2022 – Oogstdienst met Avondmaal – ds. Rienk Lanooy
U kunt deze dienst alsnog bekijken en beluisteren via <https://youtu.be/qC23R-d7-dM>

Gebed om ontferming

Alle rijkdom
die hier ligt opgetast
kleurrijk
voedzaam
weldadig
het verwijst
naar de overvloed
van ons bestaan:
het geluk dat we kennen
het succes dat we hebben
de goede dingen
die ons overkomen.
Maar we weten ook:
niet alles
wat we zaaien
brengt goede vruchten voort
niet alles is geworden
wat we ervan
verwacht hebben.
Omarm dat alles
o God
nood en overdaad
met de lichte toets
van uw goedheid
daarom bidden wij:
Heer, ontferm U...

Alle mensen
die we tegenkomen
op onze levensweg
ze zijn ons
ten deel gevallen
sommigen voor even
anderen voor
een leven lang
blij zijn we
om hen
die ons leven verrijken
maar we kennen ook
de keerzijde
van het geluk
de achterkant
van de schone schijn
de onbeholpenheid
in onze verhouding
tot de ander –
niet alles
wat gezaaid wordt
al is het
met de beste intenties
groeit en bloeit
en daarom bidden wij:
Heer, ontferm U...

Uw doorgaande
scheppingskracht
weerspiegelt zich
niet als vanzelf
in hoe wij omgaan
met de aarde.
We overvragen haar
manipuleren haar
exploiteren haar
bestoken haar
negeren haar
maar hoopvol
is de beweging
die zich verweven voelt
met de veerkracht
die deze aarde kent
want nooit is het te laat
om te doen
wat gedaan moet worden.
Laat het zaad
van wat goed is,
rechtvaardig
vredelievend
in goede aarde vallen
en overvloedig vrucht dragen
daarom bidden wij:
Heer, ontferm U...

Preek

'En hij riep'.

Zo heet het boek Leviticus in de joodse traditie naar het woord waarmee het boek begint. De Eeuwige roept. Hij roept Mozes die op zijn beurt het volk Israël moet toespreken. Maar waarover?

Kinderbijbels slaan het boek Leviticus doorgaans over. Vreemd is dat niet. Het boek kent weinig verhalen. Ook hier lezen we er weinig uit. Leviticus – de titel verwijst naar de priesterstam Levi – maakt deel uit van de Tora. Daarin gaat het over de leefregels die God aan het volk geeft. Bij Leviticus staat het er bol van. Je komt er allerlei gedetailleerde aanwijzingen tegen, wenken voor dat bevrijde slavenvolkje op weg naar een beloofd land. Veel voorschriften betreffen het rituele leven. Ze gaan bijvoorbeeld over de vraag hoe en wat en wanneer je moet offeren of over wat je wel mag eten en wat niet, wat/wie rein is en onrein. Kortom, het gaat over de vraag: Hoe moet ik leven? Maar al die regels maken deel uit van een groter verband, dat van de gemeenschap als geheel. Er is niet alleen de vraag: 'Hoe moet ik leven?', maar die vraag is ingebed in een grotere vraag: 'Hoe moet ik

samenleven?' Want in de Tora gaat het natuurlijk over de vraag hoe het tussen mij en de Eeuwige is, maar die vraag gaat nooit buiten de ander om. Mijn leven staat immers niet los van het leven van de ander. Mijn woorden beroeren de ander. Haar daden raken aan mijn bestaan. De mens is met de mens, met de wereld verweven.

Albert Schweitzer bracht dat zo onder woorden: 'Ik ben leven dat leven wil te midden van leven dat leven wil'. Hij wilde er mee zeggen: mijn levenswil maakt deel uit van ontelbare levenswillen. Ik maak deel uit van een groter geheel, van een ongelooflijk mooi, kwetsbaar, ingewikkeld samenspel waarin alles met alles samenhangt. De wereld is een groot web, en het web is niet alleen een symbool voor onze digitale verwevenheid, maar laat ook zien hoe ons doen en laten niet is los te zien van de wereld waarin wij leven.

In deze tijd zien we dat misschien wel beter dan voorheen. Het gaat in veel gesprekken over de crises die, voor ons gevoel, de een na de ander over ons heenkomen. Oorlog, energietekort, vluchtelingen, woningbouw, corona, stikstof, leiderschap, opwarming van de aarde. Het lijkt er op dat we die niet meer één voor één kunnen afhandelen als losse problemen, maar eerder, dat ze op de één of andere manier met elkaar verbonden zijn. De ene crisis roept de andere op. Iedere verstoring heeft consequenties voor het geheel. Fascinerend is het, en soms ook benauwend, hoe alles op elkaar ingrijpt en reageert. Hoe mijn levensstijl, mijn woorden, mijn daden, mijn wil om te leven te midden van leven dat leven wil er toe doen.

Zo te denken in termen van verwevenheid gaat niet vanzelf. Het is trouwens méér dan een denkwijze, het is eerder een manier van leven, een manier die we ons nog (of weer) eigen moeten maken. We zijn immers gewend geraakt om te denken in tegenstellingen of in hokjes en compartimenten. In de traditie van het Westen zijn we er ten diepste van overtuigd dat je pas iemand kunt zijn, je pas kunt worden wie je bent, zoals dat dan heet, wanneer je onafhankelijk bent, zelfredzaam, weerbaar, competitief, een individu, sterk genoeg om over jezelf te kunnen beschikken. Het idee dat je afhankelijk bent of wordt, dat anderen over je beslissen, is voor veel mensen een schrikbeeld. Iemand vertelde me onlangs hoe lastig ze het vindt te ervaren hoe het in haar omgeving toegaat, hoe de naderende ouderdom haar vrienden en vriendinnen bijna triomfalistisch doet uitroepen: 'als ik zus of zo ben, dan hoeft het niet meer voor me'. 'Als ik zus of zo ben, dan heeft mijn leven geen zin meer'. 'Als ik zus of zo ben, maak er dan maar een eind aan'.

Het gaat mij er nu niet om dat die wens op enig moment kan komen, maar om de dieperliggende drang om in alles te kunnen beschikken over je eigen lot. Het is een kernwaarde in onze cultuur, die ons onnoemelijk veel heeft gebracht en mensen heeft bevrijd van knellende structuren en dominerende ideeën en mensen, maar ze heeft ons ook losgekoppeld van de gedachte dat de vraag wie ik ben als mens, geen individuele vraag is, maar één die onmiddellijk is verbonden met de vraag *met* wie ik ben, en *waar* ik ben, *wanneer* ik ben... 'Ik ben leven dat leven wil, te midden van leven dat leven wil'. Wij staan niet los van de natuur, van de wereld. We maken er volop deel van uit. Heersen over de natuur, *rentmeesterschap* – waarin toch ook dat woord 'meester' zit; het heet geen *rentdienaarschap* – ze suggereren dat we geen deel uitmaken van het web, dat we op onszelf staan, kunnen toekijken en ingrijpen, met alle gaten die daardoor in die kwetsbare verwevenheid van de dingen dreigen te vallen. Maar “wij maken het web niet, wij zijn ook niet de spin in het web, nee, we zijn deel van het web en het is aan ons om bij te dragen dat kwetsbare web in stand te houden”.

En daarom is dat boek Leviticus, dat boek 'Hij riep', met die ingewikkelde voorschriften en gedetailleerde aanwijzingen zo wezenlijk. Niet omdat we die één op één dienen uit te voeren, maar veelmeer omdat het weet heeft van de intrinsieke verbondenheid tussen mensen, dieren, dingen en de Eeuwige. Dat wij niet het middelpunt zijn om wie alles draait, maar dat er altijd een ander is die/iets anders is dat er evengoed is als wij. En precies daarover gaat het in de tekst uit Leviticus die zojuist klonk. De Eeuwige zegt er bij monde van Mozes: *Land mag nooit verkocht worden, alleen verpand, want het land behoort Mij toe, jullie zijn slechts vreemdelingen die bij Mij te gast zijn...*

Het gaat over dat wezenlijke inzicht dat we hier op aarde te gast zijn en dat alle claims die we leggen op ons bezit, relatief zijn. Het land, het leven, ons bestaan, het is ten diepste niet van mij. De opbrengst van het werk, de gaven van het land, de kiemkracht van de aarde, de richting van de wind en de warmte van de zon, het is niet van mij. De liefde en de schoonheid, de toekomst en het verleden, het licht en het duister, het is niet van mij. En het is ook niet van de ander. De Poetins van deze wereld hebben Leviticus niet gelezen. *Het land behoort mij toe*, zegt de Eeuwige. En dat betekent dat er een oude regel in Israël is, die zegt dat in het 50e jaar, het jubeljaar alles wordt herzien: slaven worden bevrijd en het land wordt opnieuw verdeeld, niet naar *man's greed*, maar naar *man's need*, zoals Gandhi het zei. Je hebt het te leen dat land, je hebt er het vruchtgebruik van. Dat is genoeg. Of het ooit is verwezenlijkt, dat jubeljaar, we weten het niet, maar zie het als een permanent visioen, een droom, een 'heilig soort van voorbarigheid' (Kwint), die ons met enige regelmaat wakker schudt als een protest tegen onze wereldorde met haar landjepik, met haar scheefgegroeide rijkdom, die niet alleen de arme benadeelt, maar ook de rijke zelf. Zie die man in het evangelie die bij Jezus komt en alles doet wat hij moet doen en alles heeft wat hij wil hebben, en toch niet gelukkig is, geen leven leidt met eeuwigheidswaarde, niet bij de kern komt. En dan zegt Jezus tegen hem: als je werkelijk tot de kern wilt komen, dan zul je moeten loslaten wat dat verhindert. Jij denkt dat je je bezit bezit, maar het bezit jou. Verkoop alles wat je hebt en volg mij. En dan haakt hij af, bedroefd. En hij weet: zijn rijkdom is hem geen zegen, maar een vloek.

'God roept', heet het boek Leviticus in de joodse traditie. Hij spreekt nog altijd voort.

'God roept' de mens: je bent te gast op deze aarde, geen heerser, geen meester, maar dienaar en deel van dat grote verband dat alles bijeenhoudt. We weten hoe broos het is, alles van waarde is immers weerloos, maar het kent ook een enorme veerkracht, kiemkracht, scheppingskracht.

'God roept' de mens en vraagt je om je plek in te nemen, om de wereld en onze samenleving zo in te richten dat tijdelijke tegenslag niet tot structureel nadeel leidt, dat alles en iedereen in Gods schepping tot zijn en haar recht kan komen.

'God roept' de mens en hij nodigt je. Gast aan tafel, ben je. Je houdt je hand op en ontvangt brood, en de beker staat klaar. Je hoeft er niets voor te doen. Wat er toe doet, is er al. Het is gegeven, genadebrood. Door die ene mens uit Nazaret die zich geroepen voelde om er te zijn, ten dienste van de wereld. Hij is de gastheer, die zijn gasten hoger stelt dan zichzelf, die de wereld, dat kwetsbare verband, meer liefhad dan zichzelf, zijn leven gaf voor zijn vrienden.

'God roept': het is de kiemkracht voor deze wereld als een bloeiende woestijn. Het is het begin van een telkens nieuw begin.

bronnen:

Jonathan Sacks, *Leviticus: Boek van het heilige*, Middelburg: Skandalon 2020 en een preek van Bert Altena

Gebeden

Trouwe God,
wij danken u
voor de tafel
van de overvloed
waaraan u ons roept
als gast;
voor alle goede dingen
die er zijn
de zon aan de hemel
het brood op de plank
de kiemkracht van de liefde
en de lokroep van uw woord
de mensen die ons omringen
de geuren in onze neus
de kleuren in onze ogen
de klanken in onze oren
geen einde komt er
aan de tafel
van de overvloed.

En daarom bidden we
voor wie het
aan deze overvloed
ontbreekt
omdat ze er niet is:
voor wie lijden aan gebrek
door misoogst
wanbeleid

of door kwade opzet.
Dat wij gaan zien
dat alles samenhangt
op deze aarde
en dat het er toe doet
waar we voor staan
en waar we
geloof aan hechten.

Wij bidden
voor wie lijden aan gebrek
omdat zij niet zien
wat er al is
die in beslag worden genomen
door tomeloze ambitie
of verlamd zijn
door angst voor de toekomst
die moeite hebben
met alles wat verandert
die vast zitten
in hun gesloten 'ik'.

Kom met uw roep
in onze wereld,
verleid ons
met het visioen
van de hemel op aarde
doe ons opstaan

uit de onverschilligheid
en open ons
voor wat anders is
wie anders zijn
zoals wij dat
voor de ander zijn.
Maak ons
tot een gemeenschap
waarin we
met elkaar verbonden zijn,
niet omdat we elkaar
zo aardig vinden
maar omdat u
ons samenroept
als gemeenschap van Christus.

Wij bidden
voor...
voor levensmoed
ook als lijf en leden
ouderdom en gebreken
hen beperken
Wees hen nabij.
En in stilte voegen wij
daaraan toe
wat ons persoonlijk
ter harte gaat...

*Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden die klinken in de Kloosterkerk, stellen wij u
voor om een over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71 ten name van Stichting Kloosterkerk.*

U steunt ons werk ermee!